

ПРИКАЗИ И БЕЛЕШКЕ

„ЕВАНЂЕЉЕ ПО МАРКУ“

Наш познати стручњак за грчки језик и тумачење Светога писма, др Емилијан Чарнић, латио се једног важног и тешког посла, превођења Новог завета са оригинала.

Наши досадашњи преводи, и стари пре Вукова, и новији после Вука, ретко су вршени са оригиналног грчког језика, него су готово увек пренешени посредовањем неког бољег превода — црквенословенског, руског, немачког, па је тако чинио и Вук, а у наше време др Лујо Бакотић који се по свој прилици служио и италијанским преводима. Једини изузетак, колико нам је познато, бар на српској и православној страни, био је др Димитрије Стефановић који је почетком тридесетих година овога века „превео с грчког“ „Свето писмо Новог завета“, како пише на примерку у издању Британског и иностраног библијског друштва из године 1934.

Три деценије после Стефановићева превода јавља се нов покушај др Емилијана Чарнића. Засада је пред нама његов превод Еванђеља по Марку који је он радио по грчком критичком тексту А. Мерка.

Велики трошкови штампања и околност да преводилац свој рад објављује о свом трошку, учинили су да је др Чарнић засада објавио само једно еванђеље, Марково, као неку врсту пробе.

Иако скромна изгледа, ово издање, лепо штампано, без штампарских и других грешака, одмах задобија читаоце због добра стила и природна, спонтаног израза. Мерково критичко издање гласовито је у свету јер је међу најбољим и најтачнијим, па већ и та чињеница да је преводилац Мерка узео као извор, улива поверење према његовом раду.

Језик Маркова еванђеља има неке своје особености. Писано средином првога столећа после Христа, између 52. и 62. године, оно је натруњено приличним бројем латинских речи, израза и обрта, те се закључује да су апостол Марко, а можда и познији редактори, имали у „виду читаоце који су говорили латинским језиком и живели у Риму или Италији“. Биће да су Јевреји, Грци и други народи на Истоку, међу којима је и за које је ово еванђеље писано, у свом саобраћајном грчком језику већ трпели и латински утицај, па је он дошао до израза и у Марковом писању.

Превод дра Чарнића значи, очевидно напредак према ранијим преводима. То можемо мирно рећи пошто смо га поредили не само са нашим преводима Вука, Бакотића и Стефановића него и са грчким текстом у критичком издању Еберхарда Нестлеа (*Novum testamentum graece, cum apparatus critico curavit + D. Eberhard Nestle, novis curis elaboravit D. Erwin Nestle. Editio vicesima. United Bible Societies, Geneva. Published by the Privileg. Württ. Bibelanstalt, Stuttgart [1950]*), а по неки пут смо се помагали и католичким и протестантским чувеним преводима, особито латинским Калвинова ученика Бесе.

У чему су врлине Чарнићева превода? Поред већ поменуте спонтаности и добра језика, овај превод добро делује и због мере с којом преводилац држи средину између архаичног и свечаног израза наших ранијих превода и модерног, свакодневног језика. Његов превод не изгледа старински, а опет није ни сувише модеран. Преводилац се чува публицистичког стила ма колико се он на неким местима наметао, па је тако успео да буде у исти мах и савремен и достојанствен, ако треба чак и свечан, као што захтева превођење једног еванђеља. Библијски тон сачуван је употребом аориста и других глаголских облика који су у библијском грчком језику чешћи и природнији него у српском савременом језику. Тачност и прецизност спроведена је до највишег могућног ступња што се види, на пример, на местима, која говоре о спасењу. Преводилац није упао у грешку

да, на пример, употреби повратни глагол „спашће се“, него је, осећајући и танчине стила и теолошке финесе, свуда задржавао пасивне облике „биће спасен“, „би спасен“ и слично, чиме је истакао да биће, да човек није сам узрочник свога спасења него је то благодат Божија.

Наши досадашњи преводиоци сваки пут би реч „василевс“ преводили са „цар“, поводећи се за црквенословенским. па су и мале племенске поглавице у Старом завету називане царевима. Осећајући историјску реалност једног Ирода, да узмемо само тај пример, др Чарнић га с правом назива краљем, да би титулу цара оставио онима којима стварно припада.

Скрупулозност с којом је рађен овај превод мислим да ће се најјасније видети, ако се задржимо на 21. стиху 14. главе Маркова еванђеља. Грчки оригинал гласи: „οὗτοι δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται.“ На српском језику то би буквално гласило овако: „Тешко оном човеку кроз кога Син човечији бива предат“. Ранији преводиоци су то место превели углавном сви онако као др Димитрије Стефановић: „Тешко ономе човеку који изда Сина човечјег“, чиме је сва тежина злочина издајства свађена на Јуду. Грчки текст, међутим, указује више на Јуду као на оруђе у рукама јудејских старешина који су дуго смишљали овај злочин. Зато др Чарнић има право кад ово место дубље проиче филолошки и теолошки, па га зато и верније овако преводи: „... али тешко оном човеку који посредује у издајству Сина човечијег“.

Прочитавајући овај најновији превод Маркова еванђеља и поредећи га са другим нашим и страним преводима осетио сам чврсту логику и елегантну језгровитост Чарнићева превода, а узимајући у обзир и теолошку стручност која се запажа приликом анализе, као и низ других врлина и позитивних особина овога корисног подухвата, ја топло препоручујем овај успео превод као драгоцен прилог нашој књижевности и науци.

Желети је да др Емилијан Чарнић истраје на овом послу и пружи нам превод читавог Новог завета, пошто се из овога покушаја види да је за то најповзванији.

Бождар Ковачевић

BOGOSLOVSKA SMOTRA GOD. XXXIII, BR. 1, ZAGREB 1963., 168

Римокатолички богословски факултет у Загребу је, после дугогодишње паузе, опет почео са издавањем свога часописа „Bogoslovska smotra“. Часопис је, под уредништвом проф. др Ивана Шкроблина, задржао свој облик и начин објављивања, са чланцима и расправама, од којих неки у почетку имају резиме на латинском, француском или немачком језику, затим са приказима, извештајима и белешкама и најзад, у III делу, са рецензијама.

Првим чланком: „Crkva i svijet na XXI Ekumenskom saboru“ (1—13) др **Бонавентура Дуда** не пише теологију Другог ватиканског сабора, нити оцењује његов рад, јер за то још није дошло време. Стога се он задржава на извесним чињеницама које карактеришу нову епоху, која почиње концилом, а коју карактерише „покрет Цркве за спасење и смирење света у Богу“.

О етнолошком доказу егзистенције бића Божјег у светлу данашњице, под којим подразумева онај мисаони поступак којим се постојање Бога закључује „из једнодушности, којом је људски род Бога кроз сву своју повест признавао“, расправља др **Иван Кузељ** (13—40).

„Potreba i svrha liturgijske obnove“ је напис из пера проф. др **Ивана Шкроблина** (41—49), којим жели да олакша правилно схватање из Ватикана нагавештених реформи у области богослужења, на првом месту литургије, да би она, бољим обликом и већим учешћем световњака била што успешније средство у пастирском раду Цркве.

Такође је актуелан прилог др **Јордана Кунчића** о теологији овоземаљских вредности (50—62). „Теологија постаје наука о живом Богу за живог човека“, који је „увек чедо свога времена“. Теологија му мора помоћи да своју, савремену „стварност схвати у перспективи Божанства“. Међутим, и међу римокатоличким теолозима има тзв. контемплативних есхатологиста, који су против

ангажовања верника око побољшања услова за овоземаљски живот, јер би желели да верници унуђују своје погледе више према трансцендентним вредностима, насупрот струји тзв. активних инкарнациониста, који верују у измирење бриге за привременим и бриге за вечним, јер нема спасења „без најуже повезаности материје и духа, ангажирања за овоземне и за есхатолошке вредности“. Пошто у обе струје постоји могућност претеривања др Куничкић је мишљења да је срећно решење у измирењу, одн. јединству ова два погледа. Није тешкоћа у томе да ли се хришћанин мора бавити овоземаљским вредностима, него како се према њима треба да односи, да од тога не би трпеле штету есхатолошке вредности.

Dr Stjepan Doppelhammer објављује одломак из свога хабилитационог рада „Der monotheistische Erbe der totemistischen Jäger und mütterrechtlichen primitiven Ackerbauern“, који говори о вери у Највише биће код старих индијских народа (63—80).

Прилог теологији апостолата према св. ап. Павлу, под насловом „Apostolsko djelo kao bogoslužje“ дао је др **Бонавентура Дуда** (81—91), настојећи да теолошки дефинише мишљење ап. Павла о вредностима апостолског деловања.

Др Рудолф Брајчић у своме напису објашњава појам керигматичке теологије (92—96), која се појавила у специјалној психолошкој ситуацији, заслугом инсбруцких теолога, најпре Ј. Јунгмана, и прихваћена од многих теолога, а и од пастирских института у Бечу и Штутгарту. Њу је изазвала потреба да се духовност верника теолошки фундира. Увидело се да напр. библијска теологија не треба да се своди на интродукције, филологију и тсл., него да у првом реду открива сву дубину и животност садржаја Св. писма, или да се догматика задовољава својом философском одећом и као таква не представља нам откривене истине онако како их морамо проживети и проповедати. Керигматичка теологија стога и наглашава да нам Бог није дао откривење у облику система. „Бог објавитељ није ни учењак, ни филозоф, ни моралиста, ни кодификатор, већ откривач тајна свога срца. Објава (откривење) није филозофирање већ откривање потхвата Божје љубави у човјечанству... она је збивање. Догматика извлачи из ријеке Божјега потхвата поједино камење на обалу и гради своју знанствену зграду. Керигматичка теологија хтјела би саму ријеку наврнути у душу. Она би хтјела присуствовати вихору збивања у Богу и у свијету, како га открива објава“.

О важности кумранских открића за текстуалну критику Св. писма Старога завета пше проф. др **Јанко Обершки** (97—103) и, на крају, др **Јурај Павић** о постанку и развоју грчко-словенске литургије пређеосвећених дарова (104—123).

Други део часописа своје прве странице (124—130) посвећује успомени на бившег професора А. Gahs-а познатог научника из области историје религије, затим на W. Schmidt-а (133—139), етнолога светског гласа, писца дела у 12 свезака „Der Ursprung der Gottesidee“, члана Societas Verbi Divini, сахрањеног у манастиру St. Gabriel у Mödling-у код Беча, и W. Koppers-а, такође етнолога-свештеника (139—140). Овде су још белешке о томе како се наводе књиге Св. писма (131—132), о концилу у источно-црквеном гледању (140—146), затим осврт са неколико мисли поводом превода Мт 1, 18 у „Evangelju“ др Бонавентуре Дуде (146—151) и најзад о миланском фрањевцу-хирургу А. Gemelli-у и литургијском покрету у Италији (151—163).

Последњи део часописа донео је неколике рецензије (164—168).

Поздрављајући поновну појаву „Bogoslovske smotre“ наша је жеља да она настави са својим редовним излагањем и тако пружи свој допринос општој хришћанској теолошкој науци на нашем језичком простору.

Ч. Драшковић

„MYSTERIUM KIRCHE“

Недавно је Karl Rahner, један од најпознатијих римокатоличких теолога нашега времена писао у „Stimmen der Zeit“-у: „Ако хоћемо да разумемо суштину и задатак концила морамо што тачније ући у суштину Цркве“. И заиста чим је био најављен II ватикански концил у западним теолошким круговима су почели

истицати мисао да је још I ватикански сабор започео расправљање о теми: Црква, које још није довршено. Стога је разумљиво што се последње две-три године све чешће појављују написи који су у директној вези са проблематиком и задацима II ватиканског концила, који је у току, и што међу овим написима има знатан број прилога чији је циљ да помогну да се коначно дође до дефиниција које би најадекватније формулисале суштину и задатке Цркве. Ако се има у виду да и на садашњем ватиканском концилу стоји у првом плану тема: Црква, да је ту исту тему пред православне теологе поставила Свеправославна конференција на Родосу, онда је разумљив одзив теолога и њихова жеља за коначним решењем овога најкрупнијег питања савременог хришћанског света.

Највећи прилог овој теми од стране римокатоличких теолога дат је у замашној збирци расправа и студија, која се недавно појавила под насловом: „Mysterium Kirche in der Sicht der theologischen Disziplinen“. (Herausgegeben von Ferdinand Holböck u. Thomas Sartory OSB, Otto Müller Verlag Salzburg 1962., Bd. I, XXX+477; Bd. II, 479—1093). Заиста, треба истаћи да су издавач и уредници ове збирке успели да као сарадника окупе истакнуте стручњаке теоријске и практичне теологије, који су својим радовима пружили све оне аспекте католичке еклесиологије који у појединим теолошким дисциплинама долазе до израза. Уредницима ове збирке је познато да нема званичне општеобавезне дефиниције Цркве и да се таква дефиниција никада неће дати; неће јер је тешко дати бар такву која би појам Цркве свестрано, потпуно изразила и у исто време увек условљавала и омогућавала њену пуну манифестацију у свету и животу, садашњем и будућем. А ако би се пак и дала, она би додуше била истинита, али би остала увек само неадекват у људском, условљеном језику. Отуда поред заједничког наслова ове збирке и њен поднаслов.

Ово збирком се свакако пружио успео покушај да се покаже како теолози германског језичког простора, са високим звањима у науци и врло одговорним положајима у цркви, мисле данас, кроз своје теолошке струке, о Цркви. Пре сто година свакако да није могло бити написано једно овакво дело, али ће се, како предпостављају издавачи, кроз 50 година морати написати ново, што би, поред осталог, био знак да је теологија жива наука.

Пред уредницима ове стандардне збирке расправа и студија стоје три питања која очекују одговоре. Пре свега њих интересује питање да ли ће римокатолици, свештеници и световњаци наћи у овој збирци потврду своје вере у Цркву, или ће из својих досадашњих појмова, симбола и жеља односно Цркве морати да избаце извесне традиционалне представе, пошто оне нису израз истинитог »consensus fidelium«-а, или ће се пак показати да је *sensus catholicus* даљи него што га у овој збирци изражавају теолози, писци њених расправа и студија.

На друго питање они очекују одговор од некаатолика, од своје „одвојене браће“, чије је гледиште на Цркву овде такође приказано, било посебно, било да се делимично апострофира у скоро сваком прилогу, питање наиме да ли хришћани других цркава и конфесија могу из овога дела добити утисак да се католичка црква данас боље објаснила него пре сто година, или им је пак ово „католичко“ мишљење још исто толико страни као што је то било и њиховим очевима; дали они виде бар мостове који су екуменског значаја или ће пак пре видети раздвајајуће јазове које ће још продубити. Њихова је скромна жеља да овим делом екуменски дијалог бар добије нови импулс.

Најзад, треће питање које их интересује јесте питање како ће на ово излагање реагирати људи који се налазе ван сваког црквеног мишљења. Да ли су њима тако туђи токови мисли овога дела и да ли им је језик којим се овде говори неразумљив? Иако се мистеријум Цркве може схватити само кроз веру, ипак се она мора акомодирати свету слику, симбола и представа људи, да би се њено посланство, јеванђеље, чуло и објављивало. Овим делом се стога и хоће да се укаже на то да је Црква, са својим званичним документима и својом теологијом баш на томе путу. Посебно је питање да ли могу људи који данас живе ван сваке црквене везе бар наслутити да се сада, кад је реч о Цркви, ради о нечему великоме, тајанственоме, што би пре требало потпомагати, а не ометати.

Ко би желео да добије одговор на ма које од ових питања требало би да прочита прилоге овога зборника. Ту на првом месту пише бечки кардинал **Franz König**, под насловом: »Die Einheit der Kirche als Sorge und Sehnsucht« (XIX—XXX), чиме ставља одређен печат целом овом делу. У првој књизи, затим, следеју студије и расправе које су написали:

Heinrich Fries, професор фундаменталне теологије на Теолошком факултету Универзитета у Минхену и сарадник за питања ове теолошке области у *Lexikon-y für Theologie und Kirche* (LTK): »Die Kirche als Träger und Vermittler der Offenbarung« (1—36);

Karl Thieme, професор за европску историју на ADI Joh.-Gutenberg — Universität Mainz, члан централне управе Хришћанско-јудејске радне заједнице у Швајцарској: »Das Mysterium der Kirche in der christlichen Sicht des Alten Bundesvolkes« (37—88);

Rudolf Schnackenburg, професор за новозаветну библијску науку на Теолошком факултету Универзитета у Вирцбургу, један од уредника »Biblische Zeitschrift«-а, стручни саветник и сарадник за библијску теологију у LTK: »Wesenszüge und Geheimnis der Kirche nach dem Neuen Testament« (89—199);

Ferdinand Holböck, један од уредника овога зборника, професор за догматику на Теолошком факултету Универзитета у Салцбургу, реленс семинарије у Салцбургу, одговорни уредник аустријског *Klerusblatt*-а, папски тајни коморник: »Das Mysterium der Kirche in dogmatischer Sicht« (201—346);

Josef Vodka, професор за црквену историју у Ст. Пелтену, тит. ванр. професор на католичком Теолошком факултету Бечког универзитета, редовни члан Бечке католичке академије, сарадник LTK за црквену историју: »Das Mysterium der Kirche in kirchengeschichtlicher Sicht« (347—477).

Други део збирке доноси прилоге које су дали:

Alfons Auer, професор за моралну теологију на Теолошком факултету Универзитета у Вицбургу, сарадник LTK за моралну теологију и етику: »Kirche und Welt« (479—570);

Alfons M. Stickler SDB, професор за црквено право и црквену правну историју на Теолошком факултету Pont. Athenaeum Salesianum, Rom—Turin, Rector Magnificus Папског универзитета, члан многих комисија, комитета и института: »Das Mysterium der Kirche im Kirchenrecht« (571—647);

Carolus Frans Pauwels OP, директор пастирског курса на Albertinum-у у Нијмегену, Холандија, члан управе католичког радија у Холандији: »Das Mysterium der Kirche in der kirchlichen Verkündigung« (649—712);

Raphael Schulte OSB, доцент за филозофију, Novizenmeister: »Kirche und Kult« (713—813);

Josef Neuner SJ, професор теологије на папском Athenaeum-у у Poona, Индија, декан Теолошког факултета, уредник серије »Hinduism, a Course by letter«: »Die Weltkirche. Die Katholizität der Kirche im Missionswerk« (815—889);

Emmanuel Lanne OSB, проректор и професор на Pont. Collegio Greco у Риму, професор оријенталне теологије и литургије на Теолошком факултету Бенедиктинског универзитета Св. Анзелма у Риму и Pont. Università Lateranense, Рим: »Die Kirche als Mysterium und Institution in der orthodoxen Theologie« (891—925), и

Thomas Sartory OSB, један од уредника овога зборника, уредник часописа за интерконфесионални сусрет »Una sancta«, професор за протестантску теологију на Pont. Athenaeum Anselmianum, Рим: »Das Mysterium der Kirche in reformatorischer Sicht« (927—1091).

Као што се види, ово стандардно дело заслужује пуну пажњу и одзив и због својих строго научно писаних радова и због својих угледних аутора, који су квалификовани да говоре у име своје, римокатоличке цркве. Ми им, најмање речено, морамо бити захвални што нам овим својим делом помажу да јасније сагледамо савремено схватање мистеријума Цркве са њиховог гледишта.

Ч. Драшковић

LE MILLÉNAIRE DU MOÏT ATHOS 963—1963.
ÉTUDES ET MÉLANGES I. ÉDITIONS DE CHEVETOGNE 1963.

Монаси бенедиктинског манастира у Псвтоњу (Белгија), који живе по типичу православног монаштва и служе службу Божју обично на црквено-словенском језику по православним богослужбеним књигама (узгред буди ре-

чено у употреби је и један часловац који је штампан у Београду), а и на грчком језику, обележили су прославу хиљадугодишњице монаштва у Светој Гори на веома свечан начин, који ова појава по свом значају за православну цркву то и заслужује.

Поводом ове прославе одржан је почетком септембра јубиларне године у Венецији конгрес научника, на коме су познати научни радници држали реферате по питањима овога монаштва и његових манифестација. Конгрес је поздравио и претставник цариградске патријаршије, изасланик Његове Светости Патријарха Атинагоре.

Поред тога овај значајан јубилеј је обележен издавањем зборника значајних научних радова научних радника из целог света и свих вероисповести, међу којима се налазе и претставници православне богословске науке. Овим радовима је светогорско монаштво осветљено са свих страна, тако да се на основу њих може добити потпуна слика о његовом пореклу и развоју, о условима његовог рада и његовој суштини као и о последицама његове плодотворне делатности. Први том се већ појавио јуна месеца јубиларне године, а други ће се појавити у току 1964 године. У првом тому су објављени следећи радови:

Introduction par **Dom Olivier Rousseau, O.S.B**

1. **Jean Décarreaux**, Paris, Du monachisme primitif au monachisme athonite,
2. **Paul Lemerle**, Professeur à l'Université de Paris, La vie ancienne de saint Athanase l'Athonite composée au debut du XIe siècle par Athanase de Lavra,
3. **Dom Julien Leroy, O.S.B.**, En-Calcat, La conversion de saint Athanase à l'idéal cénobitique et l'influence studite,
4. **Dom Pierre Dumont, O.S.B.**, Chevtagne L'igoumène dans la regle de saint Athanase l'Athonite,
5. **Dr. Antonio Kominis**, Athènes, Un canone inedito in onore di Sant'Athanasio l'Atonita,
6. **Dr. Franz Dölger**, Professeur à l'Université de Munich, Kaiser und Mönch auf dem Athos,
7. **Dom Anscari Mundó, O.S.B.**, Montserrat, Alfonse V d' Aragon et le Mont Athos,
8. **Dom Jean Leclercq, O.S.B.**, Clervaux, L'érémittisme en Occident jusqu'en l'an mil,
9. **J. M. McNulty**, Professeur à l'Universite de Bangor et **B. Hamilton**, Professeur à l'Université de Nottingham, «Orientale lumen» et «Magistra Latinitas»: Greek influences on Western Monasticism (900—1100),
10. **Agostino Pertusi**, Professeur à l'Université catholique de Milan, Monasteri e monaci italiani all' Athos nell' alto Medioevo,
11. **Dom Jean Leclercq, O.S.B.**, Clervaux, «Sedere»: A propos de l'hésymasme en Occident,
12. **Dimitri Dimitrievič**, Professeur à l'Université de Beograd, L'importance du monachisme serbe et ses origines au monastère athonite de Chilandar,
13. **Dr. Igor Smolitsch**, Berlin, Le Mont Athos et la Russie,
14. **Jean Kirehmeyer, S. J.**, Chantilly, Hesychius le Sinaitte et ses Centuries,
15. **Paul Evdokimov**, Professeur à l'Institut orthodoxe de St-Serge à Paris, Le monachisme intériorisé,
16. **Léon Zander**, Professeur à l'Institut orthodoxe de St-Serge à Paris, Le monachisme — réalité et idéal — dans l'œuvre de Dostoievsky,
17. **Dr. Constantin Konstantopoulos**, Gouverneur de la Sainte Montagne de l'Athos, Le message de la Sainte Montagne au monde d'aujourd'hui,
18. **Dr. Nikolas Antonopoulos**, Avocat à la cour d'Athènes, La condition internationale du Mont Athos,
19. **Jean Darrouzès, A. A.**, Paris, La liste des Prôtes de Athos.

Д. Д.